

INLEIDING INTRODUCTION

Quality, light, color, depth, which are there before us, are there only because they awaken an echo in our bodies and because the body welcomes them. Maurice Merleau-Ponty ¹

'Quality, light, color, depth, which are there before us, are there only because they awaken an echo in our bodies and because the body welcomes them.' Maurice Merleau-Ponty ¹

Het velletje op de melk Het visuele geheugen van de tastzin

Eerst is het een glad, glanzend laagje op de hete melk. Wanneer het uit het kopje wordt gevist, blijkt het bungelend aan het lepeltje een verbazingwekkend taai substantie. Gedrapeerd op de rand van het schoteltje vormt het mooie plooiën en rimpels. Het aanraken van het velletje met lippen of tong is voor veel mensen een gruwel. Alleen al lezen over het velletje op de melk, kan kokhalsneigingen oproepen. Deze reactie is vaak te koppelen aan herinneringen uit de kinderjaren. Welke kunstenaar zou niet graag een zo intense reactie - uiteraard bij voorkeur met een positieve lading - teweeg willen brengen met haar/zijn werk?

De heftige reactie op een velletje gestolde caseïne illustreert hoe sterk onze visuele waarneming is verbonden met tastzin, herinneringen, associaties en viscerale emoties. Wat hebben nu kijken, huid, tastzin en instinctieve gevoelens met textiel te maken?

Textiele kunst appelleert naast het visuele waarnemen ook aan ons grootste orgaan – de huid met de tastzinsensoren. In een vierkante centimeter huid bevinden zich 7,5 miljoen cellen, 245 zweetklieren, 25 haren, 2,5 meter bloedvaten, 7.500 gevoelszenuwen en 8 miljoen microscopisch kleine organismen. De locatie van de meest exacte tastzin zit in de vingertoppen, waar zich de hoogste concentratie zenuwuiteinden bevindt.

The skin on the milk The visual memory of touch

Initially it is a slippery, shiny layer on hot milk. When fished out of the cup, dangling from the spoon, it proves to be a surprisingly tenacious substance. Draped over the edge of the saucer it forms interesting folds and wrinkles. Any contact with lip or tongue is for many people abhorrent. Just reading about skin on milk can bring on the impulse to retch. This reaction can often be linked to memories from childhood. What artist would not want to effect such an intense reaction preferably with positive connotations of course – with his/her work?

This violent reaction to a layer of congealed casein illustrates how strong our visual perception is allied to touch, memories, associations and visceral emotions. But what is the relationship between sight, skin, touch and gut feelings and textiles?

Textile art not only appeals to the visual perception but also to our largest organ – skin with its tactile sensors. In just one square centimetre of skin there are 7.5 million cells, 245 sweat glands, 25 hairs, 2.5 metres of blood vessels, 7,500 sensory nerves and 8 million microscopic organisms. The most precise sense of touch is located in the fingertips, where the highest concentration of nerve endings is to be found.

Kijken is voelen

Vanaf zijn geboorte verkent iedere mens zijn omgeving via zijn mond en zijn handen. Aanraken en aangeraakt worden is voor hem een essentiële gewaarwording. Hoe hij zich voelt, wordt bepaald door de informatie over de omgeving die hij ontvangt, zoals bijvoorbeeld warm/koud of veilig/onveilig. Textiel is een materiaal dat ons vanaf de geboorte tot aan de dood omhult en omgeeft. Door op een bepaald moment bewust het verband te leggen tussen verschillende gewaarwordingen, die door het aanraken en het visueel waarnemen van verschillende soorten textiel worden opgeroepen, zijn wij in staat om textiel 'voelend' te ervaren: warme, kriebelende wol, koel linnen, zacht fluweel, strelende zijde – wat net als water aanvoelt dat om je heen vloeit – elektrostatische kunstvezel en plakkerig nylon. Deze sensaties kunnen worden geassocieerd met gevoelens als geborgenheid, lust en weerzin. Soms zijn deze gewaarwordingen zo heftig, dat de haartjes op je armen overeind gaan staan of dat je alleen al rillingen krijgt bij het zien of zelfs denken aan een bepaald materiaal. Wanneer we naar textiel kijken, worden in ons brein eerdere ervaringen geactiveerd. Dit kan leiden tot een onwillekeurige reactie als het uitsteken van een hand naar het textiel voor ons om te toetsen of de associatie ook werkelijk klopt. Het vaak gebezigde gezegde - kijken doe je met je oogjes en niet met je handjes – verbiedt de onwillekeurige neiging om iets visueel aantrekkelijks aan te willen raken. Het is bedoeld als waarschuwing voor kinderen, die niet overal aan mogen zitten, niet mogen pakken wat zij verleidelijk vinden. Het gezegde maakt het aanraken impliciet minder belangrijk dan het kijken, tweederangs eigenlijk. Dit is beslist niet het geval voor blinde mensen, die de wereld voor een belangrijk deel via de tast ervaren.

In de beroemde 'Brief over de blinden' van Denis Diderot uit 1749, zegt een blinde man in antwoord op de vraag of hij zijn gezichtsvermogen terug zou willen hebben: "Ik zou net zo goed lange armen kunnen wensen: mijn handen kunnen mij méér vertellen over wat er op de maan gebeurt dan jullie uit kunnen vinden met jullie ogen en telescopen. En bovendien neemt het gezichtsvermogen eerder af dan de tastzin. Ik ben beter af met het perfectioneren van de organen die ik heb dan het verkrijgen van het zintuig dat ik niet heb." ² In de wetenschap dat de maan te ver weg is en het oog

Seeing is feeling

As soon as they are born people explore their environment by means of their mouth and hands. Touching and being touched is an essential sensation for all people. How they feel is determined by the information they receive about the surroundings, for example whether it is warm or cold, safe or dangerous. Textiles envelop and encircle us from birth to death. Once we consciously make the connection between the different sensations evoked by the haptic and visual perception of different sorts of textile, we are able to experience textiles 'sensitively': warm, itchy wool; cool linen; soft velvet; caressing silk – that feels like water flowing over you; electrostatic synthetic fibre and clammy nylon. These sensations can be associated with feelings such as security, desire and revulsion. Feelings that are sometimes so intense they make the hairs on your arms stand on end or give you the shivers just looking or even thinking about a particular material.

When we look at textiles, previous experiences are activated in our brain. This can lead to an automatic reaction like reaching out towards the fabric in front of us to check if the association matches reality. The well-worn maxim 'you look with your eyes and not with your hands' forbids the instinctive urge to touch something visually attractive. Meant as a warning for children not to touch everything they see, not to grab what tempts them, the saying implies that touching is less important than looking, second-rate in fact. This is certainly not the case for blind people, who to a great extent experience the world through touch.

In Denis Diderot's famous 'Letter on the blind' from 1749, a blind man answers the question whether he would like to see with, 'I would just as soon have long arms: it seems to me my hands would tell me more of what happens in the moon than your eyes and your telescopes; and besides, eyes cease to see sooner than hands to touch. I would be as well off if I perfected the organ I possess, as if I obtained the organ which I am deprived of.' ²

nooit directe informatie hierover zou kunnen krijgen, bevestigt deze blind geboren man de tastzin als een betrouwbaardere bron van kennis en stelt hij het zien met de ogen wél gelijkwaardig aan het voelen met de handen.³

Het is uiteindelijk een bewijs van de intelligentie van onze handen. In samenwerking met het visuele geheugen laten zij ons tijdens het bekijken van materiaal óók bijvoorbeeld de zachtheid van fluweel, de animale stugheid van paardenhaar, de warmte van wol, de vloeibaarheid van zijde, de hardheid van jute en het intrigerend kunstmatige van Tyvek beleven. Roept het bekijken van textiele kunst tenslotte niet méér en andere reacties op dan het bekijken van een schilderij? Wij kijken wél degelijk met onze handen en voelen daarbij – ook al raken wij niet aan.

Monika Auch

Monika Auch is beeldend kunstenaar, arts, schrijver en tutor. Zij combineert kunst en wetenschap in het onderzoek naar 'De intelligentie van de hand'.

In the knowledge that the moon is too far away and the eye shall never receive information about it directly, this man, blind from birth, concluded sense of touch to be a more reliable source of understanding and posed rather that seeing with the eyes is equal to feeling with the hands.³

Ultimately it is proof of the intelligence of our hands. In conjunction with our memory they allow us to experience the softness of velvet, the animal sturdiness of horsehair, the warmth of wool, the fluidity of silk, the roughness of jute and the artificiality of Tyvek when looking at such materials. Finally does looking at textile art evoke more and other reactions than looking at a painting? We do indeed see with our hands and instantaneously feel – even if we do not touch.

Monika Auch

Monika Auch is a visual artist, doctor, writer and tutor. She combines art and science in research into 'the intelligence of the hand'.

1) Merleau-Ponty, M. (1961), *L'oeil et l'esprit*. Engelse vertaling: Johnson, G.A., Smith M.B., *The Merleau-Ponty Aesthetics reader: Philosophy and painting*, pp 59-149. Northwestern University Press, 1993

2) Diderot, D. (1749), *Lettre sur les aveugles á l'usage de ceux qui voient*. Engelse vertaling (1916): *Letter on the blind, for the use of those who see*, in Morgan M.J., *Molnyeux's Question: Vision, Touch and the Philosophy of Perception*. Cambridge University Press, 1977

3) Paterson, M., *Seeing with the hands, touching with the eyes: vision, touch and the Enlightenment spatial imaginary*, *The Senses and Society* 1(2), pp 224-242. Oxford: Berg Publishers, 2006

1) Merleau-Ponty, M. (1961), *L'oeil et l'esprit* (Eye and Mind), English translation in Johnson, G.A., Smith, M.B., *The Merleau-Ponty Aesthetics Reader: Philosophy and Painting*, pp 59-149. Northwestern University Press, 1993

2) Diderot, D. (1749), *Lettre sur les aveugles á l'usage de ceux qui voient*. English translation (1916): *Letter on the blind, for the use of those who see*, in Morgan, M.J., *Molnyeux's Question: Vision, Touch and the Philosophy of Perception*. Cambridge University Press, 1977

3) Paterson, M., *Seeing with the hands, touching with the eyes: vision, touch and the Enlightenment spatial imaginary*, *The Senses and Society* 1(2), pp 224-242. Oxford, Berg Publishers, 2006